

Priloga: Rzd-01-15-00009-01

Datum: 13.5.2015

opis enote žive kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00041**

Ime enote: **Izdelovanje prekmurskih remenk**

Sinonimi imena enote:

Izdelovanje prekmurskih remenic

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **šege in navade**

Podzvrsti:

rokodelska in obrtniška znanja, letne šege

Tipološka gesla:

krašenje pirhov, velika noč

Kratek opis:

Remenke so pobarvana in v batik tehniki ali s pomočjo praskanja z značilno ornamentiko okrašena velikonočna jajca, ki jih izdelujejo v Prekmurju.

Opis:

Remenke ali remenice so pobarvana okrašena velikonočna jajca, ki jih izdelujejo v Prekmurju. Najbolj razširjeni tradicionalni tehniki krašenja sta batik, ki je značilen predvsem za Ravensko in Dólinško, in praskanje (škrabanje), ki je najbolj razširjeno na Goričkem. Osnova za krašenje so izpihana kokošja, račja, gosja in v novejšem času tudi nojeva jajca. Z barvanjem in krašenjem remenk v batik tehniki se ukvarjajo predvsem ženske, s tehniko praskanja pa tudi moški. Remenke izdelujejo in razstavljajo v velikonočnem času, kot turistične spominke pa jih izdelujejo vse leto.

Pri batik tehniki po jajčni lupini rišejo s pisalko z lijakom, v katerega dajo vosek, ki ga topijo nad svečo. Po nanosu voska jajce potopijo v barvo za pirhe, ki se oprime le tistih delov, ki niso povoskani. Postopek lahko ponovijo tudi z več barvami, vendar gre največkrat za eno- ali dvobarvni batik. Jajčno lupino, ki je običajno obarvana črno-rdeče, s črtami, valovnicami, smrečico ali stiliziranim klasjem razdelijo na več polj, te pa okrasijo z geometrično oblikovanimi vzorci, valovnicami s pikami, srci, stiliziranimi rastlinskimi vzorci, cvetovi in šopki. Remenke, okrašene s tehniko enobarvnega batika, so v Prekmurju izdelovali vsaj že ob koncu 19. stoletja, dvobarvni batik pa se je pojavil med svetovnimi vojnami. Jajčno lupino so sprva barvali z naravnimi barvili, med svetovnimi vojnami pa tudi s krep papirjem in tekstilnimi barvami. Vosek so nanašali s paličico (klinčkom), z gosjim peresom ali doma izdelanim pisalom (trajtar, klükec). Remenke so bile največkrat obarvane rdeče ali črno. Na jajčni lupini, ki so jo razdelili na pasove, je do druge svetovne vojne prevladovalo abstraktno okrasje z geometričnimi liki. Batik tehnika je v šestdesetih letih 20. stoletja začela zamirati, a je dobila nove spodbude leta 1998, ko so začeli v Dobrovniku organizirati vsakoletne velikonočne razstave remenk, izdelanih v batik tehniki.

Pri tehniki krašenja s praskanjem najprej na jajčno lupino v prečno ali podolžno razporejenih pasovih nanesejo sintetične barve za les, ki se za barvanje pirhov

uporabljajo le v Prekmurju. Ko se barve osušijo, z ostrimi rezili, na primer moško britvijo, tapetnim in kuhinjskim nožem, praskajo različne vzorce. Na remenkah, izdelanih v tehniki praskanja, prevladuje cvetlična motivika, na primer šopki rož, v novejšem času pa se pojavljajo tudi drugi motivi. Pogosto izpraskajo tudi letnico izdelave ali "Spomin od ...". Tehnika praskanja z uporabo lesnih barv se je v Prekmurju začela uveljavljati med svetovnima vojnama. Prvi naj bi začel z mizarškimi lužili in politurami barvati jajca in jih krasiti s praskanjem Peter Laboš iz Domanjševcev.

Datacija:

zadnja četrtina 19. stol. (domnevno), prva četrtina 20. stol.

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **DOBROVNIK (DOBROVNIK)**

Opis lokacije:

Prekmurje

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **603540** X: **168390**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00041.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Mateja Huber, 2014

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja žive dediščine**

Opis usmeritev

osnovne varstvene usmeritve za živo dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Pokrajinski muzej Murska Sobota**

Strokovna področja:

etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register žive kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

Pokrajinski muzej Murska Sobota

Galerija-Muzej Lendava

Slovenski etnografski muzej

9. UTEMELJITEV VPISA

V Prekmurju je več izdelovalk in izdelovalcev remenk, ki v tehniki in izdelavi ornamentike sledijo tradicionalnemu načinu barvanja in krašenja v batik tehniki in tehniki praskanja. V preteklosti so remenke izdelovali le v velikonočnem času, danes pa nastopajo tudi v funkcijah daril in spominkov, zato jih nekateri kot izdelke domače obrti in likovne ustvarjalnosti izdelujejo vse leto. Remenke so eden od prepoznavnih elementov lokalne oziroma regionalne identitete tamkajšnjih prebivalcev. Znanje o izdelavi se prek knjig, razstav in delavnic prenaša na šolarje in odrasle. V pripravi je tudi izdelava standardov in programa za nacionalno poklicno kvalifikacijo za okraševalca jajc.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **13.5.2015**

Št.: **Rzd-01-15-00009-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-15-00009-11-01

Datum: 13.5.2015

opis nosilca enote žive dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00041**

Ime enote: **Izdelovanje prekmurskih remenk**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **95**

Eva Tivadar

Kamovci 6a, 9223 Dobrovnik

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Eva Tivadar je izdelavo remenk v batik tehniki spoznala pri stari materi Ireni Molnar iz Kamovcev, ki je enobarvne rdeče, modre, zelene in vijoličaste remenke barvala s tekstilnimi barvami. Eva jih je začela izdelovati v devetdesetih letih 20. stoletja, tehnike pa jo je naučila mati Irena Tivadar. Izdeluje enobarvne in dvobarvne rdeče-črne remenke in tako imenovane hetiške remenke v značilni rdeči in modri barvi, na katere aplicira vzorce hetiških vezenin. Upodablja vzorce, ki jih je upodabljala že njena stara mati: buborkaš (kumarični vzorec), molnaroš (mlinarski vzorec), cicokaš (vzorec z mačicami), ibojaš (vzorec z vijolicami), bujtatatoš (vzorec mrežaste vezenine z vbodi po štetih nitih oziroma skriti vbod, ki je značilen za zgodovinsko pokrajino Hetés). Ima tudi certifikat Rokodelstvo Art&Craft Slovenija.

Njena okrašena jajca so razstavljeni na stalni razstavi v Galeriji – Muzeju Lendava. Znanje prenaša na številnih praktičnih delavnicah za šole in razna društva. Kot učiteljica vključuje izdelovanje remenk v batik tehniki tudi v šolski krožek ročnih spretnosti. Kot predstavnica madžarske skupnosti v Sloveniji se je udeležila izobraževanj za rokodelce na Madžarskem, namenjenih učiteljem madžarske narodnosti, in tam pridobila naziv ljudske umetnice domače obrti, njene remenke pa so razstavljene v Hiši običajev (Hagyományok Háza) v Budimpešti.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **KAMOVCI (LENDAVA)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **606511** X: **165826**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00095.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Mateja Huber, 2014

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **13.5.2015**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-15-00009-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-15-00009-11-02

Datum: 13.5.2015

opis nosilca enote žive dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00041**

Ime enote: **Izdelovanje prekmurskih remenk**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **96**

Elizabeta Urisk

Dobrovnik 204b, 9223 Dobrovnik

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Elizabeta Urisk se je z remenkami, izdelanimi v batik tehniki, srečala pri materi Rozálji Szomi, ki je v petdesetih letih 20. stoletja izdelovala enobarvne remenke v zeleni, vijoličasti in rdeči barvi. Elizabeta Urisk jih je začela izdelovati v devetdesetih letih 20. stoletja, ko jo je dvobarvne batik tehnike naučila sovaščanka Szekeres Magdolna iz Dobrovnika. Elizabeta Urisk je zbrala vzorce remenk z območja vasi Dobrovnik in Petišovci v Prekmurju ter Zalasobotfa na madžarski strani in jih skupaj z navodili za krašenje predstavila v knjigi *A viaszolt hímes tojás készítése a Muravidéken (Izdelovanje pirhov v batik tehniki v Prekmurju)*. Pri krašenju remenk sledi tudi vzorcem iz drugih delov Prekmurja, ki jih je našla v etnološki literaturi ali videla na remenkah, ki jih hrani Pomurski muzej Murska Sobota, pri čemer tradicionalne vzorce dopolnjuje z lastnimi idejami.

V batik tehniki izdeluje tudi remenke z izvrtanimi luknjicami po vzorcih hetiških vezenin. Za svoje remenke, ki jih izdeluje tudi kot turistične spominke in razstavlja na velikonočnih razstavah, je pridobila certifikat Rokodelstvo Art&Craft Slovenija. Poleg knjige, ki jo je napisala, znanje izdelovanja prenaša tudi na mlajše generacije znotraj svoje družine, na delavnicah po šolah in v okviru društev. Kot predstavnica madžarske skupnosti v Sloveniji je na Madžarskem pridobila naziv ljudske umetnice domače obrti.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **DOBROVNIK (DOBROVNIK)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **603202**

X: **168479**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00096.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Tomislav Vrečič, 2008

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **13.5.2015**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-15-00009-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-15-00009-11-03

Datum: 13.5.2015

opis nosilca enote žive dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00041**

Ime enote: **Izdelovanje prekmurskih remenk**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **97**

Bernardka in Milan Merklin

Motovilci 3, 9264 Grad

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Bernardka Merklin je remenke v tehniki praskanja začela izdelovati okrog leta 1985. Izdelovanja se je naučila od sovaščana Jožeta Rajsarja, ki je remenke izdeloval pred veliko nočjo in jih prodajal okoličanom. Ko je izdelovanje zaradi bolezni opustil, je znanje prenesel na Bernardko; ta izdeluje prekmurske remenke z večbarvnimi pasovi, ki jih delno prekrivajo črno pobarvane ploskve ali širši pasovi. Na črno površino praska cvetlične ali rastlinske motive (klasje, grozdje). Izdeluje tudi enobarvne remenke in remenke s trojno barvno podlago v plasteh, pri katerih se barve pri praskanju ornamenta prelijejo. Pridobila je certifikat Rokodelstvo Art&Craft Slovenija. Pri izdelovanju remenk sodeluje tudi njen mož Milan Merklin, ki pri večbarvnih jajcih spraska rozete. Svoj izrazit avtorski pečat naredi pri enobarvnih jajcih, na katere spraska natančne geometrične vzorce. Svoje izdelke razstavljata na velikonočnih razstavah. Občasno izvajata delavnice na šolah, ljudski univerzi v Murski Soboti in za lokalna društva.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **MOTOVILCI (GRAD)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **581684** X: **182457**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00097.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Mateja Huber, 2014

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **13.5.2015**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-15-00009-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-15-00009-11-04

Datum: 13.5.2015

opis nosilca enote žive dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00041**

Ime enote: **Izdelovanje prekmurskih remenk**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **98**

Herman Rajsar

Grad 181, 9264 Grad

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Herman Rajsar izhaja iz družine, v kateri so praskali remenke že njegova stara mati Terezija, oče Alojz in stric Jože Rajsar. Stara mati je praskala jajca, obarvana s čebulnimi olupki in tekstilnimi barvami, oče pa jih je že začel barvati z mizarskimi lužili in jih prodajal okoliškimi prebivalcem. Herman se je izdelave naučil od očeta in jih samostojno izdeluje od dvanajstega leta. Remenke obarva v eni barvi ali z večbarvnimi pasovi – to dela njegova žena. Praska cvetlične motive, ptice, grozdje, okrasne črte ali vzorce, v zadnjem času izdeluje tudi motiv gradu Grad. Izven velike noči izdeluje tako imenovane seksi remenke. Svoje izdelke razstavljata na velikonočnih razstavah. Ima certifikat Rokodelstvo Art&Craft Slovenija. Občasno ima delavnice izdelovanja remenk na okoliških šolah.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **GRAD (GRAD)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **583768** X: **184811**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00098.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Mateja Huber, 2012

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **13.5.2015**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-15-00009-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI